

HŐS ORSOLYA

A református óvodát választó szülők intézményválasztási motivációi és az intézménnyel szembeni elvárásai

ABSZTRAKT

A református óvodák számának növekedésével egyre fontosabb kérdéssé válik, hogy a szülők milyen szempontok alapján választanak egyházi fenntartású intézményt, és milyen elvárásokat fogalmaznak meg azzal szemben. Kutatásomban a református óvodát választó szülők intézményválasztási motivációit, valamint az intézménnyel és annak református szellemiségével kapcsolatos elvárásait vizsgáltam. A kutatás online kérdőíves adatfelvételre épült, amelyben 192, református fenntartású óvodába járó gyermek szülője vett részt. Az adatok feldolgozása vegyes módszertani megközelítésben történt, a zárt kérdések leíró statisztikai elemzését a nyitott kérdések tematikus kategorizálása egészítette ki. Az eredmények azt mutatják, hogy a református óvodaválasztást vallási, pedagógiai és gyakorlati szempontok együttesen befolyásolják. A szülők számára különösen fontos a keresztyén értékrend közvetítése, a szeretetteljes és biztonságos nevelési környezet, valamint a pedagógusok személyes hitelessége. A nyitott kérdésekre adott válaszok alapján a református szellemiség értelmezése túlmutat a hitéleti alkalmakon, és a mindennapi nevelőmunka egészét átható szemléletként jelenik meg. Az intézménnyel szembeni elvárások a hitre nevelés, a gyermekközpontú pedagógiai munka, a családdal való együttműködés és a közösségi kapcsolatok erősítése köré rendeződnek. Az eredmények alapján a református óvodaválasztás nem kizárólag vallási döntés, hanem olyan összetett intézményválasztási folyamat, amelyben a család értékrendje és a református óvoda sajátos szellemisége egyaránt meghatározó szerepet játszik.

Kulcsszavak: református óvodák; szülői intézményválasztás; intézményválasztási motivációk; szülői elvárások, vallásos szocializáció

DOI: 10.5281/ZENODO.23267397

Bevezetés

A magyarországi református óvodák hálózatának bővülése új kérdéseket vet fel a szülők intézményválasztási döntéseivel kapcsolatban (Répásiné Pethő, 2023), mivel egyre szélesebb társadalmi kör számára jelentenek nevelési alternatívát, ami indokolttá teszi a református óvodaválasztást meghatározó szempontok vizsgálatát.

Pusztai Gabriella a vallási szocializáció kutatásának nemzetközi tendenciáit áttekintve megállapítja, hogy „az utóbbi három évtizedben stabil érdeklődés mutatkozik általában a családon belüli és kívüli, főként az oktatási intézményekben folyó vallási szocializáció összefüggésrendszere iránt" (Pusztai, 2020, p. 8). A vallási szocializáció vizsgálata ezért ma már a család, a vallási közösségek és az oktatási intézmények együttes szerepére irányul. Ebben a folyamatban a református óvodák sajátos helyet foglalnak el, mivel egyszerre nevelési intézmények és vallási értékközvetítő közösségek.

A nemzetközi szakirodalomban a szülői intézményválasztás önálló kutatási területté vált. Az Egyesült Államokban, Kanadában, az Egyesült Királyságban és Ausztráliában végzett kutatások szerint a döntéseket nemcsak az intézmény szakmai színvonala, illetve a gyermek fejlődése és várható eredményessége, hanem az intézmény értékrendje, közösségi légköre, a szülők nevelési elképzelései és – egyházi intézmények esetében – a vallási identitás is befolyásolja (Coleman, 1987a, 1990b; Bosetti & Pyryt, 2007; Erickson, 2017; Lee et al., 2024).

A hazai kutatások elsősorban a vallási szocializáció, a felekezeti köznevelés és a református intézmények pedagógiai sajátosságait vizsgálták (Pusztai, 2020), valamint empirikus eredményeket közöltek a református óvodák hitéleti működéséről és pedagógiai gyakorlatáról (Szászi & Bánné Mészáros, 2021). Ugyanakkor továbbra is kevés ismerettel rendelkezünk arról, hogy a szülők milyen szempontok alapján döntenek a református óvoda mellett, és milyen elvárásokat fogalmaznak meg az intézménnyel szemben. Kutatásommal ezt a hiányt igyekszem pótolni azzal, hogy a református óvodaválasztást a szülői döntések oldaláról vizsgálom.

Tanulmányomban arra keresem a választ, hogy mely tényezők befolyásolják a református óvodát választó szülők intézményválasztási döntését, valamint milyen intézményi jellemzőket tartanak fontosnak. A vizsgálat református óvodák közreműködésével megvalósult kérdőíves adatfelvételre épül, amelyben 192 szülő vett részt. A kutatás nem a döntések minősítésére vállalkozik, hanem azok megértésére. Azt vizsgálom, hogy milyen motivációk jelennek meg a református óvodaválasztásban, és ezek milyen intézményi elvárásokkal kapcsolódnak össze.

A református óvodaválasztás elméleti kerete

A szülői intézményválasztás értelmezési kerete

A gyermek számára választott óvoda nem csupán a kisgyermekkori nevelés színtere, hanem olyan közösség is, amely meghatározó szerepet tölthet be a család által közvetített értékek megerősítésében és a gyermek személyiségének formálódásában. A szülői intézményválasztás ezért összetett döntési folyamat, amelyben a pedagógiai szempontok mellett társadalmi, kulturális és vallási tényezők egyaránt szerepet játszanak. A református óvodát választó szülők motivációinak megértéséhez olyan elméleti keret szükséges, amely

figyelembe veszi az intézményválasztás társadalmi összefüggéseit, a vallási szocializáció[1] sajátosságait és a felekezeti intézmények értékközvetítő szerepét.

A nemzetközi kutatások egyértelműen igazolják, hogy a szülői intézményválasztás nem értelmezhető kizárólag racionális döntésként. Az intézmény szakmai színvonala mellett a szülők döntéseit jelentősen befolyásolják saját nevelési céljaik, világnézeti meggyőződésük, közösségi kötődéseik és a gyermek számára kívánatosnak tartott értékrend. Az intézményválasztás ezért nem pusztán szolgáltatásválasztás, hanem olyan értékalapú döntés, amelyben a család hosszú távú nevelési elképzelései jutnak kifejezésre (Bosetti & Pyryt, 2007).

Bosetti és Pyryt (2007) szerint a szülők olyan intézményeket keresnek, amelyek pedagógiai szemlélete, közösségi kultúrája és értékrendje összhangban áll saját nevelési céljaikkal. A döntés során nemcsak az oktatás minőségét mérlegelik, hanem azt is, hogy az intézmény milyen közösséget kínál gyermekük számára, és mennyiben támogatja a család által fontosnak tartott értékek megerősítését.

A vallási fenntartású intézmények választásának sajátosságait Lee és munkatársai (2024) keresztény iskolákban tanuló gyermekek szüleinek körében vizsgálták. Eredményeik szerint a spirituális nevelés[2] és az oktatás szakmai színvonala közel azonos jelentőséggel jelenik meg a szülői döntésekben. A keresztyén intézményt választó családok olyan közösséget keresnek, amely támogatja gyermekük vallási szocializációját, és olyan erkölcsi közösséget biztosít, amelyben a hit megélése a mindennapi intézményi kultúra részét képezi (Lee et al., 2024).

A nemzetközi kutatási eredmények alapján feltételezhető, hogy a református óvodák esetében a szülői döntések is hasonló elvek mentén születnek. Az intézményválasztás során a pedagógiai minőség mellett fontos szerepet kaphat az óvoda keresztyén értékrendje, a hiteles vallási nevelés lehetősége, a gyülekezeti kapcsolódás, valamint az a bizalom, hogy az intézmény partnerként vesz részt a család nevelői feladatában. A református óvodát választó szülők motivációinak és intézménnyel szembeni elvárásainak vizsgálata ezért olyan megközelítést igényel, amely a vallási dimenziót is a döntési folyamat szerves részeként értelmezi.

Az intézményválasztás társadalmi összefüggéseinek értelmezésében meghatározó szerepet játszik James S. Coleman társadalmitőke-elmélete. Elmélete szerint az egyéni döntések a társadalmi kapcsolatok a kölcsönös bizalom és a közösségi normák rendszerébe ágyazódnak (Coleman, 1987a, 1987b, 1990). Mivel a református óvoda választása egyben közösségválasztás is, úgy vélem, Coleman megközelítése alkalmas annak értelmezésére, hogy a családok milyen társadalmi és értékalapú szempontok alapján döntenek egy felekezeti intézmény mellett. A következő alfejezet ezt az elméleti keretet mutatja be.

A társadalmi tőke és a felekezeti intézményválasztás

Coleman (1990) a család, a közösség és a nevelési intézmények kapcsolatát a társadalmi kapcsolatokban rejlő erőforrások felől közelíti meg. Értelmezésében a társadalmi tőke nem az egyén birtokában lévő erőforrás, hanem a társadalmi kapcsolatok sajátossága, amely elősegíti a közös célok megvalósítását és a közösségi normák érvényesülését.

Elméletének középpontjában az a felismerés áll, hogy a gyermek fejlődését nem kizárólag a család belső működése határozza meg, hanem azok a kapcsolatok is, amelyek a családot a tágabb társadalmi környezethez kapcsolják. A kölcsönös bizalom, a közösen elfogadott normák, a kapcsolatháló és az információáramlás olyan társadalmi erőforrásokat jelentenek, amelyek elősegítik a nevelési célok megvalósulását. Minél szorosabb az együttműködés a gyermek nevelésében részt vevő szereplők között, annál inkább erősítik egymást a családban és az intézményben közvetített értékek (Coleman, 1987a, 1990).

A társadalmi tőke nem elsősorban a kapcsolatok mennyiségét, hanem azok minőségét fejezi ki. A bizalomra épülő együttműködés csökkenti a bizonytalanságot, erősíti a közös felelősségvállalást, és lehetővé teszi, hogy a család és a nevelési intézmény közös értékrend mentén támogassa a gyermek fejlődését. Az intézmények eredményes működése nem kizárólag szakmai felkészültségükön múlik, hanem azon is, hogy milyen kapcsolatot alakítanak ki a családokkal (Coleman, 1987a, 1990).

A felekezeti intézményekben a társadalmi tőke sajátos formában jelenik meg, mivel a családot és az intézményt közös vallási és erkölcsi értékrend kapcsolja össze. Az intézmény választása ezért nem csupán pedagógiai döntés, hanem egy olyan közösség választása is, amelynek normái, kapcsolatrendszere és vallási hagyományai meghatározzák a gyermek mindennapi szocializációját. A közös hitből fakadó bizalom, a gyülekezeti kapcsolatok és a család–intézmény együttműködése olyan társadalmi erőforrást jelenthet, amely megerősíti a gyermek fejlődését támogató közösségi hálózatot.

A református óvodák esetében a szülők döntése nem kizárólag egy pedagógiai program elfogadására irányul, hanem annak mérlegelésére is, hogy az intézmény milyen értékközösséget kínál, és mennyiben képes partnerként részt venni a család keresztyén nevelési feladatában. Megítélésem szerint a református óvodaválasztás ezért közösségválasztásként is értelmezhető, amelyben a bizalom, az értékközösség és a család–intézmény együttműködése kiemelt szerepet kap.

Coleman társadalmitőke-elmélete olyan értelmezési keretet kínál, amely túlmutat az intézményválasztás gazdasági vagy szervezeti magyarázatain. Ráirányítja a figyelmet arra, hogy a szülői döntések a családot körülvevő társadalmi és közösségi kapcsolatrendszerbe ágyazódnak, és szorosan összefüggnek a vallási értékek továbbadásának folyamatával. Ez a gondolati kapcsolat teremti meg az átvezetést a vallási szocializáció szerepének vizsgálatához, amelyet a következő alfejezet mutat be.

A vallási szocializáció szerepe a református óvodaválasztásban

A társadalmi tőke szerepének bemutatása rámutatott arra, hogy a gyermek fejlődését a család, a nevelési intézmény és a tágabb közösség kapcsolatrendszere együttesen alakítja. A református óvodaválasztás értelmezéséhez azonban annak vizsgálata is szükséges, hogy ezek a kapcsolatok miként járulnak hozzá a vallási értékek közvetítéséhez és a hitbeli fejlődés támogatásához. Ennek értelmezési keretét a vallási szocializáció fogalma adja, amely a vallási értékek, normák és gyakorlatok generációk közötti átadásának folyamatát jelenti (Pusztai, 2020).

Pusztai Gabriella szerint a vallási szocializáció nem kizárólag a család feladata, hanem több, egymással kölcsönhatásban álló szocializációs közeg együttes hatásának eredménye. A család elsődleges szerepe mellett a vallási közösségek és az oktatási intézmények is hozzájárulnak a vallásos identitás formálódásához. Legújabb munkájában Bronfenbrenner ökológiai rendszerelméletére és Coleman társadalmi tőkeelméletére építve bemutatja a vallási szocializáció ökológiai modelljét, amely szerint a gyermek vallási fejlődése a család, az intézmény, a vallási közösség és a tágabb társadalmi környezet kölcsönhatásában valósul meg. A vallási szocializáció eredményessége ezért attól függ, hogy e szocializációs közegek menynyiben közvetítenek egymással összhangban álló értékeket és normákat (Pusztai, 2020, 2025).

Értelmezésem szerint ebben a modellben a református óvodák a családi vallási szocializáció intézményi partnereiként értelmezhetők. Sajátosságuk nem pusztán abban áll, hogy keresztyén értékeket közvetítenek, hanem abban is, hogy a családdal együttműködve támogatják a gyermek hitbeli, erkölcsi és közösségi fejlődését. Ez a szemlélet összhangban áll Coleman társadalmitőke-elméletével is, amely szerint a közös értékrendre épülő bizalmi kapcsolatok erősítik a nevelési folyamat eredményességét.

A hazai kutatások ezt a megközelítést empirikus eredményekkel is alátámasztják. Szászi Andrea és Bánné Mészáros Anikó református óvodákban végzett vizsgálata szerint a szülők intézményválasztásában kiemelt szerepet kap a keresztyén értékrend, a szeretetteljes légkör, a személyes odafigyelés és a családdal való együttműködés. Eredményeik arra utalnak, hogy a református óvodát választó családok számára az intézmény nem csupán nevelési szolgáltatást jelent, hanem olyan közösséget is, amely támogatja a család által képviselt értékek továbbadását. Ezt erősíti Pusztai és munkatársainak nemzetközi szakirodalmi áttekintése is, amely szerint a vallási közösségek fenntartásában működő intézmények egyik meghatározó sajátossága a család és az intézmény közötti aktív együttműködés, valamint a szülői részvétel támogatása (Pusztai et al., 2024; Szászi & Bánné Mészáros, 2021).

A szakirodalom alapján a református óvodaválasztás egyszerre értelmezhető intézményválasztási, közösségválasztási és vallási szocializációs döntésként. Ugyanakkor továbbra is kevés empirikus ismerettel rendelkezünk arról, hogy a református óvodát választó szülők milyen konkrét motivációk alapján hozzák meg döntésüket, illetve milyen elvárásokat fogalmaznak meg az intézménnyel szemben. Kutatásomban ehhez kívánok hozzájárulni a református óvodákba járó gyermekek szüleinek körében végzett kérdőíves vizsgálat eredményeinek elemzésével.

A kutatás módszertana

A kutatás célja és kutatási kérdései

Kutatásomban a református óvodát választó szülők intézményválasztási motivációit, valamint az intézménnyel és annak református szellemiségével kapcsolatos elvárásait vizsgáltam. Célom az volt, hogy a szülők nézőpontjából azonosítsam azokat a gyakorlati,

pedagógiai és vallási szempontokat, amelyek szerepet játszanak az intézményválasztási döntésekben. A tanulmány az alábbi kutatási kérdésekre keresi a választ:

1. Milyen tényezők játszanak szerepet a szülők református óvodaválasztási döntésében?
2. Milyen jelentőséget tulajdonítanak a szülők a református óvoda vallási és pedagógiai sajátosságainak?
3. Milyen elvárásokat fogalmaznak meg a református óvodával, a pedagógusokkal és a vallási neveléssel kapcsolatban?
4. Milyen visszatérő témák és motívumok azonosíthatók a nyitott kérdésekre adott válaszokban?

A kutatás leíró és feltáró jellegű. Nem a református óvodák működésének értékelésére vagy a szülői döntések minősítésére vállalkozik, hanem az intézményválasztási motivációk és az intézménnyel szembeni elvárások bemutatására. Megítélésem szerint az eredmények hozzájárulhatnak a református óvodaválasztás sajátosságainak, valamint a szülői elvárások és az intézményi gyakorlat közötti összefüggések jobb megértéséhez.

A kutatás mintája és az adatfelvétel

Kutatásomban kérdőíves adatfelvételre épülő empirikus vizsgálatot alkalmaztam, vegyes módszertani megközelítéssel, amelynek célja a református óvodát választó szülők intézményválasztási motivációinak és az intézménnyel szembeni elvárásainak feltárása volt. A zárt kérdések a válaszadók jellemzőinek és véleményének számszerű leírását tették lehetővé, míg a nyitott kérdések a szülők saját megfogalmazású válaszain keresztül biztosítottak mélyebb betekintést az intézményválasztási szempontokba és a református óvodával kapcsolatos elvárásokba.

Az adatfelvétel online kérdőív alkalmazásával valósult meg 2026. január 16. és február 1. között. A kérdőív elérhetőségét a kutatásban részt vevő református óvodák juttatták el elektronikus úton a szülőkhöz. A mintába tíz református fenntartású óvodát vontunk be a Dunamelléki és a Dunántúli Református Egyházkerület öt egyházmegyéjéből. Az intézmények kiválasztása nem valószínűségi, kényelmi mintavétellel történt, amelyet a kutatás megvalósíthatósága és az intézmények együttműködési készsége indokolt. A vizsgálatba bevont óvodák a kutatás időpontjában összesen 982 óvodás gyermek ellátását biztosították.

A kérdőívet összesen 192 szülő töltötte ki, amely a megkeresett célcsoport mintegy 19,6%-os válaszadási arányának felel meg. A válaszadók valamennyien olyan gyermekek szülei voltak, akik a vizsgálat időpontjában református fenntartású óvodába jártak. A kutatás célja nem reprezentatív országos következtetések levonása volt, hanem annak feltárása, hogy a vizsgálatba bevont intézmények szülői közösségeiben milyen intézményválasztási motivációk és intézményi elvárások jelennek meg.

A kutatási eszköz

Az adatgyűjtés saját szerkesztésű, online kérdőív alkalmazásával történt, amely a Google Űrlapok felületén készült. A kérdőív összeállítását a kutatás célkitűzései, valamint a szülői

intézményválasztásra, a felekezeti intézményválasztásra és a vallási szocializációra vonatkozó hazai és nemzetközi szakirodalom figyelembevételével állítottam össze. A kérdések kialakításának célja az volt, hogy átfogó képet adjanak a református óvodát választó szülők intézményválasztási motivációiról, az intézménnyel szembeni elvárásaikról, valamint vallási és nevelési attitűdjeikről.

A kérdőív zárt és nyitott kérdéseket egyaránt tartalmazott. A zárt kérdések a válaszadók társadalmi-demográfiai jellemzőire, vallási hátterére és az intézményválasztást befolyásoló tényezőkre irányultak, míg a nyitott kérdések lehetőséget biztosítottak arra, hogy a szülők saját szavaikkal fejtsék ki véleményüket a református óvoda szellemiségéről, az intézményválasztás indokairól és az intézménnyel kapcsolatos tapasztalataikról.

A kérdőív kialakításánál kiemelt szempont volt a kérdések egyértelmű és közérthető megfogalmazása, valamint az önálló kitöltés biztosítása. A válaszadás önkéntes volt, a kérdőív személyazonosításra alkalmas adatokat nem tartalmazott, ezáltal biztosítva a kitöltők anonimitását.

Az adatok feldolgozása

A kérdőív zárt kérdéseire adott válaszok feldolgozása leíró statisztikai módszerekkel történt. Az eredmények bemutatása elsősorban gyakorisági és százalékos megoszlások alapján történt, amelyek lehetővé tették a református óvodát választó szülők intézményválasztási jellemzőinek és véleményeinek áttekintő bemutatását.

Az adatok feldolgozása vegyes módszertani megközelítésben történt: a zárt kérdések leíró statisztikai elemzését a nyitott kérdések tematikus kategorizálása egészítette ki. A nyitott kérdések feldolgozása során a válaszokban ismétlődően megjelenő tartalmi elemek alapján tematikus kategóriákat alakítottam ki, amelyek lehetővé tették a szülői válaszok rendszerezését és összehasonlítását. A kategóriák kialakítása a válaszok tartalmára épült, és a visszatérő témák és motívumok azonosítását szolgálta. A kategorizálás célja a válaszok rendszerezése volt, értelmező következtetések levonása nélkül.

A zárt és nyitott kérdések eredményeinek együttes feldolgozása lehetővé tette, hogy a református óvodát választó szülők intézményválasztási motivációit és az intézménnyel szembeni elvárásait egyaránt számszerű adatokkal és a válaszadók saját megfogalmazású véleményeivel mutassam be.

Eredmények

A válaszadók demográfiai és vallási jellemzői

A kutatásban összesen 192 református fenntartású óvodába járó gyermek szülője vett részt. A válaszadók többsége nő volt (87,5%). A vallási önmeghatározás alapján a kitöltők 60,4%-a vallásosnak tartja magát és egyháza tanítását követi, míg 34,9%-uk vallásosnak vallja magát a maga módján. A felekezeti hovatartozás tekintetében a reformátusok (49,5%) és

a római katolikusok (34,4%) alkották a két legnagyobb csoportot. A vallási kötődés intenzitását jelzi, hogy a válaszadók 42,2%-a hetente vesz részt istentiszteleten, míg 67,7%-uk valamely gyülekezet aktív tagjának tekinti magát. A gyermekek 77,1%-a meg van keresztelve, és 71,9%-uk legalább havonta részt vesz gyermekistentiszteleten vagy szentmisén. A válaszadók vallási és intézményi jellemzőit az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat. A válaszadók jellemzői (N = 192)

Jellemző	Kategória	n	%
A kitöltő neme	Nő	168	87,5
	Férfi	24	12,5
Vallásosság megítélése	Vallásos, egyháza tanítását követi	116	60,41
	Vallásos a maga módján	67	34,89
	Nem vallásos / egyéb / nem tudja	9	4,70
Felekezeti hovatartozás	Református	95	49,48
	Római katolikus	66	34,38
	Egyéb keresztény felekezet	23	11,98
	Nem tartozik felekezethez	8	4,17
Istentisztelet-látogatás	Hetente	81	42,19
	Legalább havonta	57	29,69
	Félévente vagy ritkábban	50	26,04
	Soha	4	2,08
Aktív gyülekezeti tagság	Igen	130	67,71
	Nem	62	32,29
A gyermek meg van keresztelve	Igen	148	77,10
	Nem	44	22,90
A gyermek részvétele gyermekistentiszteleten/szentmisén	Hetente	75	39,10
	Legalább havonta	63	32,80
	Félévente vagy ritkábban	49	25,50
	Soha	5	2,60

Forrás: saját szerkesztés a kérdőíves adatfelvétel 1–8. kérdésére adott válaszok alapján.

A szülők intézményválasztási motivációi

A református óvodaválasztás során vallási, pedagógiai és gyakorlati szempontok egyaránt szerepet kaptak. A legtöbb válaszadó (66,15%) azt jelölte meg, hogy fontos számára, hogy gyermeke megismerje a keresztyén értékeket. A kitöltők 55,73%-a otthon is keresztyén szellemben neveli gyermekét. Magas arányban szerepelt az óvoda pedagógiai megközelítése

(40,63%), valamint az intézmény jó híre (39,06%). A válaszadók 34,38%-a a befogadóbb közeg biztosítását is intézményválasztási szempontként jelölte meg.

A kitöltők 30,21%-a azért választotta az intézményt, mert reformátusnak vallja magát. A lakóhely közelsége a válaszadók 19,79%-ánál, a jól felszerelt intézmény 21,35%-ánál, míg a munkatársakkal fennálló személyes ismeretség 7,29%-ánál jelent meg intézményválasztási tényezőként. A válaszadók 4,17%-a jelölte meg, hogy az adott településen ez volt az egyetlen elérhető óvoda.

Az „egyéb" kategóriában adott válaszok között a szülők a biztonságos, családias közösséget, az óvoda lelkiségét, a hitoktatást, a keresztyén értékrendű kortársközösséget, a pedagógusok személyét, valamint korábbi pozitív tapasztalataikat és az intézmény közösségépítő programjait említették. Az intézményválasztási motivációk gyakoriságát a 2. táblázat mutatja be.

2. táblázat. Az intézményválasztási motivációk (N = 192)

Intézményválasztási motiváció (9. kérdés)	n	%
Szeretném, ha gyermekem megismerné a keresztyén értékeket	127	66,15
Otthon keresztyén szellemben nevelem gyermekemet	107	55,73
Vonzó az óvoda pedagógiai megközelítése	78	40,63
Jót hallottunk az óvodáról	75	39,06
Befogadóbb közegben tudhatom gyermekemet	66	34,38
Reformátusok vagyunk	58	30,21
Kiemelkedően jól felszerelt az óvoda	41	21,35
Közel esik a lakóhelyünkhöz	38	19,79
Van ismerősöm a munkatársak között	14	7,29
Ez a település egyetlen óvodája	8	4,17
Egyéb	9	4,69

Forrás: saját szerkesztés a kérdőíves adatfelvétel 9. kérdésére adott válaszok alapján.

A református óvoda szellemiségének szülői megítélése

A református óvoda szellemiségének szülői megítélését két nyitott kérdés segítségével vizsgáltam. A 11. kérdés arra irányult, hogy a szülők miben látják megvalósulni az intézmény református szellemiségét, míg a 13. kérdés azt tárta fel, hogy véleményük szerint a hétköznapokban milyen utakon és eszközökön keresztül valósul meg ez a cél. A válaszok tematikus feldolgozása során hét fő kategória rajzolódott ki.

A 11. kérdésre adott válaszok alapján a szülők a református szellemiség megvalósulását elsősorban a hitéleti gyakorlatokhoz kapcsolták. Gyakran említették az imádságot, a bibliai történetek feldolgozását, a hittanfoglalkozásokat, az áhítatokat és az egyházi ünnepek

megélését. Jelentős hangsúlyt kapott a keresztyén értékrend közvetítése, a szeretetteljes és elfogadó légkör, a pedagógusok személyes példamutatása, a gyülekezettel való kapcsolat, valamint a református szellemiség mindennapi óvodai életben való megjelenése. A válaszok kisebb részében kritikus vagy bizonytalan megjegyzések is megjelentek. A kialakított kategóriákat a 3. táblázat foglalja össze.

A 13. kérdésre adott válaszok nagyrészt megerősítették a 11. kérdésben kirajzolódó kategóriákat. A szülők a református szellemiség gyakorlati megvalósulását elsősorban a napi imádságban, az áhítatokban, a bibliai történetek feldolgozásában, a hittanfoglalkozásokban, az egyházi ünnepek megtartásában, valamint a pedagógusok példamutatásában, a szeretetteljes közösségi légkörben és a gyülekezettel való együttműködésben látták.

3. táblázat. A református óvoda szellemiségének szülői megítélésében kirajzolódó főbb kategóriák (11. kérdés)

Tartalmi kategória	Jellemző válaszelemek
Hitéleti gyakorlatok, vallásos tevékenységek	imádság, áhítatok, hittanfoglalkozások, bibliai történetek, református énekek, istentiszteletek
Keresztyén értékrend közvetítése	hitben nevelés, bibliai értékrend, erkölcsi nevelés, keresztyén szemlélet
Szeretetteljes, elfogadó légkör	szeretet, elfogadás, biztonság, családias közösség
Pedagógusok személyes példamutatása	hiteles nevelői magatartás, személyes példa, értékközvetítés
Közösség és gyülekezeti kapcsolatok	gyülekezeti együttműködés, lelkész jelenléte, közösségi alkalmak
A református szellemiség megjelenése a mindennapokban	a keresztyén értékek beépülése a napi óvodai életbe
Kritikus vagy bizonytalan megjegyzések	hiányérzet, bizonytalanság, eltérő vélemények

Megjegyzés: A válaszok tematikus kategorizálása során egy válasz több kategóriába is besorolható volt. A kategóriák sorrendje a válaszokban való előfordulás gyakoriságát követi.

A református óvodával szembeni szülői elvárások

A református óvodával szembeni szülői elvárásokat a 10., 12., 13. és 17. kérdésre adott válaszok együttes elemzése alapján azonosítottam. A válaszok hét fő tartalmi kategóriába rendezhetők, amelyeket a 4. táblázat foglal össze.

4. táblázat. A református óvodával szemben megfogalmazott főbb szülői elvárások

Tartalmi kategória	Jellemző válaszelemek
Keresztyén értékrend közvetítése és hitéleti nevelés	hitre nevelés, bibliai értékek, imádság, hitéleti alkalmak
Szeretetteljes, biztonságos nevelési környezet	elfogadás, biztonság, családias légkör
Pedagógiai munka és egyéni odafigyelés	kis csoportlétszám, gyermekközpontú nevelés, személyes odafigyelés
Pedagógusok személyes hitelessége és példamutatása	személyes példamutatás, elkötelezettség, szolgálatkészség
Gyülekezeti kapcsolatok és közösségi együttműködés	lelkészi jelenlét, a családok bevonása, gyülekezeti programok
Közösségépítés	óvodai közösség, közös programok, szülői együttműködés
Az intézmény iránti elégedettség	elismerő és megerősítő visszajelzések

Forrás: saját szerkesztés a kérdőíves adatfelvétel alapján (10., 12., 13. és 17. kérdés)

A válaszok alapján a szülők kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a keresztyén értékrend közvetítésének és a hitéleti nevelésnek. Emellett hangsúlyosan jelent meg a szeretetteljes, biztonságos nevelési környezet, valamint a pedagógiai munka és az egyéni odafigyelés, különösen a kisebb csoportlétszám és a gyermekekre fordított személyes figyelem iránti igény.

A válaszadók fontosnak tartották a pedagógusok személyes hitelességét és példamutatását, továbbá a gyülekezettel való kapcsolat erősítését, a családok bevonását és a közös gyülekezeti programokat. A nyitott válaszokban az óvodai közösség erősítésére irányuló javaslatok és az intézmény működésével, valamint a pedagógusok munkájával kapcsolatos elismerő visszajelzések is megjelentek.

Az eredmények értelmezése és a szakirodalom összefüggései

Az intézményválasztási motivációk értelmezése

A vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy a református óvodát választó szülők intézményválasztási döntéseit nem egyetlen meghatározó tényező alakítja. A vallási, pedagógiai és gyakorlati szempontok együttes jelenléte azt jelzi, hogy az intézményválasztás többdimenziós döntési folyamat, amelyben a gyermek fejlődésével kapcsolatos elvárások és a család által fontosnak tartott értékek egyaránt szerepet kapnak. Ez összhangban áll Bosetti és

Pyryt (2007), valamint Lee és munkatársai (2024) megállapításaival, akik szerint a szülők intézményválasztását nem egyetlen preferencia, hanem több, egymással összefüggő szempont befolyásolja.

Külön figyelmet érdemel, hogy a válaszok alapján a keresztyén értékek megismerése és az otthoni keresztyén neveléshez kapcsolódó motivációk mellett az óvoda pedagógiai megközelítése és jó híre is a legfontosabb intézményválasztási tényezők közé tartozott. Ez arra utal, hogy a válaszadók számára a református jelleg és a szakmai minőség nem egymást kizáró, hanem egymást kiegészítő szempontként jelenik meg. A református óvoda választása így nem kizárólag vallási identitás kifejezéseként, hanem tudatos pedagógiai döntésként is értelmezhető.

Coleman (1990) társadalmi-tőke elmélete alapján az intézményválasztás a közös normákra és bizalmi kapcsolatokra épülő közösség választásaként is értelmezhető. A jelen kutatás eredményei ezt támasztják alá, hiszen a pedagógiai minőség mellett a befogadó közeg, az intézmény jó híre és a közösségi szempontok is fontos szerepet kaptak a szülői döntésekben. Mindez arra utal, hogy a református óvodák vonzerejét nem egyetlen sajátosság adja, hanem az a komplex nevelési környezet, amelyben a szakmai és az értékalapú elvárások egyszerre érvényesülnek.

A hazai kutatások szintén hangsúlyozzák, hogy a vallási szocializáció a család, az intézmény és a közösségi kapcsolatok kölcsönhatásában valósul meg (Pusztai, 2020). Vizsgálatom eredményei ehhez kapcsolódva azt mutatják, hogy a református óvodát választó szülők döntéseiben a vallási és pedagógiai szempontok szorosan összekapcsolódnak, ami a református óvodák sajátos nevelési karakterére is rámutat.

A református szellemiség és a szülői elvárások értelmezése

A kutatás eredményei alapján a református szellemiség a szülők számára nem kizárólag a hitéleti alkalmakat vagy a vallásos ismeretek közvetítését jelenti. A nyitott kérdésekre adott válaszok azt mutatják, hogy a református óvoda sajátos arculata a keresztyén értékrend, a szeretetteljes nevelési légkör, a pedagógusok személyes példamutatása és a közösségi kapcsolatok egységében jelenik meg. A református szellemiség értelmezése így túlmutat a vallásgyakorlás külső formáin, és a mindennapi nevelőmunka egészét áthatható szemléletként jelenik meg.

Ez az eredmény összhangban áll Pusztai Gabriella vallási szocializációról alkotott megközelítésével, amely szerint a vallási szocializáció nem egyetlen intézményhez vagy tevékenységhez kötődik, hanem a család, a nevelési intézmény és a közösségi kapcsolatok kölcsönhatásában valósul meg (Pusztai, 2020; Pusztai, 2025). Schweitzer (2023) hasonlóan hangsúlyozza, hogy a vallási nevelés különböző nevelési színterek együttműködésében értelmezhető, amelyben a teológiai és pedagógiai szempontok egymást kiegészítve érvényesülnek. Kutatásom eredményei alapján a szülők a református óvodát olyan nevelési közegként értelmezik, ahol a keresztyén értékek nem csupán a hitéleti programokban, hanem a pedagógiai gyakorlatban és a mindennapi kapcsolatokban is megjelennek.

A válaszok alapján a keresztyén értékrend közvetítése szorosan összekapcsolódik a gyermekközpontú pedagógiai munkával, a személyes odafigyeléssel és a biztonságos közösségi légkör iránti igénnyel. A református óvodával szembeni elvárások ezért nem választhatók szét vallási és pedagógiai elvárásokra, hanem egymást kiegészítő szempontként jelennek meg.

Schweitzer (1989) valláspedagógiai megközelítése szerint a vallási nevelés akkor válik hitelessé, ha a gyermek mindennapi tapasztalataiban is értelmezhetővé teszi a közvetített értékeket. Eredményeim ehhez kapcsolódva arra utalnak, hogy a szülők elsősorban olyan református óvodát várnak el, amelyben a keresztyén szellemiség a mindennapi pedagógiai gyakorlatban is felismerhető. Ez a megközelítés összhangban áll a református óvodák küldetésével, amely a keresztyén értékek közvetítését a mindennapi nevelőmunka egészében kívánja megvalósítani (Répásiné Pethő, 2023).

A kutatás korlátai

A kutatás eredményeinek értelmezése során figyelembe kell venni a vizsgálat módszertani sajátosságait. A kérdőíves adatfelvétel kényelmi mintavétellel valósult meg, és a vizsgálat a közép-magyarországi régió két református egyházkerületének öt egyházmegyéjében működő óvodákra terjedt ki. Az eredmények ezért elsősorban a vizsgált intézmények és térség sajátosságait tükrözik. Más földrajzi, társadalmi vagy intézményi környezetben működő református óvodák esetében eltérő intézményválasztási motivációk és intézménnyel szembeni szülői elvárások is megjelenhetnek.

A vizsgálatba bevont intézmények összetétele nem tükrözi teljes mértékben a magyarországi református óvodahálózat sokszínűségét. Az óvodák többsége újonnan alapított református intézmény volt, kisebb részük pedig állami fenntartásból került református egyházi fenntartásba. Az intézmények többsége más óvodákkal versenyhelyzetben működött, míg két településen a református óvoda biztosította az egyetlen óvodai ellátást. Ezek a sajátosságok szintén befolyásolhatták a szülői intézményválasztási motivációkat.

A megkeresett 982 óvodás gyermek családja közül 192 szülő töltötte ki a kérdőívet, ami 19,6%-os válaszadási aránynak felel meg. Az intézmények között a válaszadási arány eltérően alakult, továbbá az anonim adatfelvétel miatt nem volt megállapítható, hogy a válaszadók között ugyanazon gyermek mindkét szülője is szerepelt-e.

A kutatás további sajátossága, hogy az eredmények a szülők önbeszámolóin alapulnak, ezért a válaszok a résztvevők saját értelmezését és tapasztalatait tükrözik. Mindezek figyelembevételével a 192 válaszadó bevonásával végzett vizsgálat fontos empirikus alapot nyújt a református óvodát választó szülők intézményválasztási szempontjainak és elvárásainak megismeréséhez.

Következtetések

Kutatásom hozzájárul a református óvodát választó szülők intézményválasztási motivációinak és az intézménnyel szembeni elvárásainak hazai megismeréséhez. Az eredmények arra mutatnak rá, hogy a református óvodaválasztás olyan összetett döntési folyamat,

amelyben a pedagógiai, gyakorlati és értékalapú szempontok egymást kiegészítve valósulnak meg. Mindez megerősíti, hogy a református óvodák sajátossága nem kizárólag felekezeti jellegükben ragadható meg, hanem abban is, hogy a keresztyén értékrendre épülő nevelési környezetet és magas színvonalú pedagógiai munkát egységben közvetítik.

Eredményeim arra is rámutatnak, hogy a református óvodát választó szülők számára a keresztyén értékrend és a magas színvonalú pedagógiai munka nem egymástól független elvárások, hanem ugyanannak a nevelési szemléletnek egymást erősítő elemei. Ez a felismerés megerősíti a református óvodák sajátos nevelési karakterét, amelyben a keresztyén szellemiség és a szakmailag megalapozott pedagógiai munkaegységet alkot.

Ez a kutatás református óvodák számára is hasznos visszajelzést nyújthat arról, hogy a szülők milyen intézményi jellemzőket és értékeket tartanak meghatározónak az óvodaválasztás során. A feltárt összefüggések további értelmezését segítheti a református óvodák pedagógiai dokumentumainak, valamint a fenntartó lelkipásztorok, óvodavezetők és óvodapedagógusok körében végzett kvalitatív vizsgálat eredményeivel történő összevetés. Ez lehetőséget teremthet a református óvodák nevelési dokumentumaiban megfogalmazott célok, az intézményi gyakorlat és a szülői elvárások közötti összefüggések mélyebb feltárására.

ABSTRACT

As the number of Reformed kindergartens in Hungary continues to grow, understanding the factors that influence parents' choice of these institutions and the expectations they have of them has become increasingly important. In this study, I explored the factors underlying parents' choice of a Reformed kindergarten and examined their expectations regarding the institution and its Reformed ethos. The research was based on an online questionnaire completed by 192 parents whose children attended Reformed kindergartens. The data were analyzed using a mixed-methods approach that combined descriptive statistical analysis of the closed-ended questions with thematic categorization of the open-ended responses. The results show that parents' choice of a Reformed kindergarten is shaped by religious, pedagogical, and practical considerations. The responses also show that parents consider the transmission of Christian values, a caring and secure educational environment, and the personal authenticity of teachers to be particularly important. The responses to the open-ended questions show that the Reformed ethos extends beyond religious activities and is reflected in an approach that permeates everyday educational practice. Parents' expectations centered on religious education, child-centered pedagogy, cooperation between families and the institution, and the strengthening of community relationships. The findings indicate that choosing a Reformed kindergarten is a complex process in which the family's values and the distinctive ethos of the Reformed kindergarten together play a decisive role.

Keywords: reformed kindergartens; parental school choice; school/kindergarten choice motivations; parental expectations; religious socialization

Irodalom

Bosetti, L. & Pyryt, M. C. (2007). Parental motivation in school choice: Seeking the competitive edge. *Journal of School Choice, 1*(4), 89–108. doi.org/10.1300/15582150802098795

Coleman, J. S. (1987a). Families and schools. *Educational Researcher,* 16(6), 32–38. doi.org/10.3102/0013189X016006032

Coleman, J. S. (1987b). Microfoundations and macrosocial behavior. In J. C. Alexander, B. Giesen, R. Münch & N. J. Smelser (Eds.), *The micro–macro link* (pp. 153–176). University of California Press.

Coleman, J. S. (1990). *Foundations of social theory.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Lee, M. H., Johnson, A. & Cheng, A. (2024). How do parents choose schools for their children? Experimental evidence from the private Christian school sector. *Journal for the Scientific Study of Religion, 63*(3), 579–595. doi.org/10.1111/jssr.12911

Pusztai, G. (2020). *A vallásosság nevelésszociológiája.* Debreceni Egyetemi Kiadó.

Pusztai, G. (2025). A vallási szocializáció ökológiai modellje. *Vigilia, 90*(7), 589–596.

Pusztai, G., Demeter-Karászi, Zs., Csonka, É., Bencze, Á., Major, E., Szilágyi, E. & Bacskai, K. (2024). Patterns of parental involvement in schools of religious communities: A systematic review. *British Journal of Religious Education,* 46(4), 485–504. doi.org/10.1080/01416200.2024.2315550

Répásiné Pethő, M. (2023). Az eddigi legnagyobb református köznevelési beruházási projekt tapasztalatai szakmai vezetői szemmel. *Magyar Református Nevelés,* 24(2), 17–48.

Schweitzer, F. (2023). Religious Education. In B. N. Wolfe et al. (Eds.), *St Andrews Encyclopaedia of Theology.* University of St Andrews. https://www.saet.ac.uk/Christianity/ReligiousEducation

Schweitzer, F. (1989). The meaning of religious development and socialization for learning and teaching. *Panorama: International Journal of Comparative Religious Education and Values,* 1(1), 61–65.

Szászi, A. & Bánné Mészáros, A. (2021). Hitből hitbe az óvodában: Egy kérdőíves felmérés tanulságai. *Magyar Református Nevelés,* 22(4), 5–27.

[1] A *religious socialization* terminus magyar fordítása nem egységes. A hazai szakirodalomban a „vallási szocializáció" és a „vallásos szocializáció" megnevezés egyaránt előfordul. Mivel a terminológiai kérdés részletes tárgyalása nem célja e tanulmánynak, a hivatkozott szakirodalom terminológiáját követve a „vallási szocializáció" kifejezést használom.

[2] Az eredeti tanulmány a *spiritual formation* kifejezést használja. A terminus jelentése nem azonos a magyar „spirituális nevelés" fogalmával, hanem annál tágabb: a hitbeli formálódás, a lelki fejlődés és a keresztyén életre való nevelés egységét is magában foglalja. Mivel a magyar szakirodalomban ennek nincs egységesen elfogadott megfelelője, a tanulmányban a „spirituális nevelés" kifejezést használom.

1.Melléklet

A kérdőív tanulmány szempontjából releváns kérdései

1. A kitöltő neme
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Férfi
- Nő

2. Mennyiben tartja Ön vallásosnak magát?
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Vallásos vagyok, az egyházam tanítását követem
- Vallásos vagyok a magam módján
- Nem vagyok vallásos
- Nem vagyok vallásos, más meggyőződésű vagyok
- Nem tudom

3. Amennyiben vallásos, milyen vallásúnak vallja magát?
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Keresztény/keresztyén vallású vagyok
- Nem vagyok keresztény/keresztyén, más meggyőződésű vagyok

4. Amennyiben keresztyén/keresztény, melyik vallásfelekezethez tartozik?
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Református
- Római katolikus
- Evangélikus
- Baptista
- Görögkatolikus
- Ortodox
- Pünkösdi
- Más keresztény felekezet
- Nem tartozom egyházhoz / felekezethez

5. Milyen rendszerességgel jár Ön istentiszteletre, beleszámítva az óvodai alkalmakat és a családi eseményekhez kapcsolódó szertartásokat?
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Hetente vagy gyakrabban
- Havonta legalább egyszer
- Évente néhány alkalommal
- Csak családi események alkalmával
- Soha

6. Van-e olyan gyülekezet/egyházközség, amelynek Ön aktív tagjának érzi magát?
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Igen
- Nem

7. Jár-e rendszeresen gyülekezeti/egyházi kisközösségbe?
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Igen
- Nem

8. Meg van-e óvodás gyermeke keresztelve?
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Igen
- Nem

9. Jár-e gyermeke rendszeresen istentiszteletre/szentmisére?
Típus: Egy válasz jelölhető meg.
Válaszlehetőségek:
- Hetente vagy gyakrabban
- Havonta legalább egyszer
- Évente néhány alkalommal
- Csak családi események alkalmával
- Soha

10. Miért választotta gyermeke számára ezt az óvodát? Jelölje meg a legjellemzőbbet!
Típus: Több válasz is megjelölhető. *(A végleges kérdőívben a kitöltők több lehetőséget is jelölhettek, ezt igazolják az eredmények is.)*

Válaszlehetőségek:

- Közel esik a lakóhelyünkhöz
- Ez a település egyetlen óvodája
- Jót hallottunk az óvodáról
- Kiemelkedően jól felszerelt az óvoda
- Úgy gondolom, hogy itt befogadóbb közegben tudhatom gyermekemet
- Vonzó az óvoda pedagógiai megközelítése
- Van ismerősöm a munkatársak között
- Reformátusok vagyunk
- Szeretném, ha gyermekem megismerné a keresztyén értékeket
- Otthon keresztyén szellemben nevelem gyermekemet
- Egyéb: …

11. Miben látja megvalósulni az óvoda református szellemiségét?
Típus: Nyitott kérdés

12. Miben látja a református fenntartású óvodák célját?
Típus: Több válasz is megjelölhető.
Válaszlehetőségek:

- Keresztyén világkép, világnézet kialakítása
- A keresztyén erkölcs megalapozása
- Keresztyén szellemben való nevelés
- A keresztyén kultúra és hagyományok megélése és továbbadása
- A gyermekek egészséges fejlődésének segítése
- Önálló, felelős életvitelre nevelés
- A szülők otthoni nevelésének segítése és támogatása
- Egészséges, szellemileg szabad és kreatív emberek nevelése
- Érzelmeiket, akaratukat és gondolataikat irányítani képes emberek nevelése
- A gyermekek felkészítése az iskolába lépésre
- Elfogadó, biztonságos és szeretetteljes légkör biztosítása
- A gyermekek hitre nevelése
- Az evangélium hirdetése a gyermekek között
- A gyermekek családjának integrálása a fenntartó gyülekezetbe
- Egyéb: …

13. Véleménye szerint milyen módon valósítja meg az óvoda ezt a célt a mindennapi nevelőmunkában?
Típus: Nyitott kérdés.

17. Kérem, írja le röviden, ha bármit fontosnak tart a témával kapcsolatban, de nem szerepelt a kérdőívben!
Típus: Nyitott kérdés (szabad szöveges válasz).